

Nr 26.

Utlåtande i anledning av väckt motion om visst tillägg till 32 § första stycket förordningen om erkända sjukkassor.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 69, vilken behandlats av andra lagutskottet, ha fru *Nordgren* och fru *Johansson* i Norrköping hemställt, »att riksdagen måtte besluta ett tillägg till 32 §, första stycket, i förordningen om erkända sjukkassor den 26 juni 1931, av följande lydelse:

Moderskapshjälp skall även utgå åt kvinnlig medlem, som vunnit återinträde i erkänd sjukkassa, om hon före återupplivandet av sitt medlemskap varit medlem av kassan under oavbrutet minst tvåhundraogjuttio dagar.»

Enligt motionärernas hemställan bör den ifrågasatta ändringen träda i kraft den 1 juli 1950.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från pensionsstyrelsen. Därjämte har på begäran av utskottet yttrande över motionen avgivits av Svenska sjukkasseförbundet.

Enligt 32 § nämnda förordning är varje kvinnlig medlem i sjukkassa obligatoriskt tillförsäkrad moderskapshjälp med det enda villkoret, att hon skall ha tillhört erkänd sjukkassa i oavbrutet minst 270 dagar omedelbart före barnsörden.

Moderskapshjälpen utgör, enligt den lydelse författningsrummet erhöll 1937, 110 kronor; dock må centralkassa efter medgivande av tillsynsmyndigheten utgiva moderskapshjälp med högre belopp. Många sjukkassor torde på grund av sådant bemyndigande utgiva moderskapshjälp med högre belopp än 110 kronor. Vanligen utgör hjälpen, enligt vad utskottet erfarit, 125 kronor.

Moderskapshjälpen utgår utan hänsynstagande till vederbörandes ekonomiska förhållanden och utan behovsprövning.

I ett år 1926 av inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga avgivet betänkande (SOU 1926: 36) angående omorganisation av det statsunderstödda sjukkasseväsendet m. m., ett av de sakkunnigförslag som ligger till grund för den nu gällande sjukkasseförordningen, upptogs såsom uppgift för sjukkassa meddelande av moderskapshjälp, en hjälpform, varom 1910 års sjukkasselag — som föregick sjukkasseförordningen — icke innehöll

Bihang till riksdagens protokoll 1950, 9 saml. 2 avd. Nr 26.

några bestämmelser. I det förslag till förordning om erkända sjukkassor och distriktssjukkassor, som de sakkunniga framlade, stadgades bland annat, att »distriktssjukkasse skall åt kvinnlig medlem vid barnsbörd utgiva moderskapshjälp». Som villkor för erhållande av denna hjälp stipulerades i förslaget, att sådant understöd fick meddelas »allenast åt kvinna, som omedelbart före barnsbörden varit medlem av sjukkasse under oavbrutet minst tvåhundra och trettio dagar».

I motiven till sistnämnda bestämmelse anfördes följande:

Bestämmelsen om en »väntetid» av 270 dagar har tillkommit i avsikt att förebygga missbruk. Utan att en dylik väntetid stadgades skulle ju eljes medlemskap i kassan kunna förvärfvas först under graviditeten för att efter försäkringsfallets inträffande och sedan moderskapshjälp uppburits omedelbart åter uppgivas, ett förfaringsätt som skulle kunna upprepas vid varje förekommande barnsängsfall.

Rörande utträde ur sjukkasse och återinträde däri föreskrives i 18 § sjukkassaförordningen: Häftar medlem vid utgången av andra månaden efter den, under vilken avgift senast skolat betalas, fortfarande för avgift, skall han anses hava utträtt ur kassan, så vida ej vederbörande kassas styrelse dessförinnan av särskild anledning medgivit honom ytterligare *ansänd* med betalningen. Anmäler sig den, som sålunda utträtt ur kassan, inom tolv månader efter utträdet till återinträde i kassan, må kassan, under förutsättning att samtliga avgifter för den förflutna tiden erläggas, bevilja återinträde.

Medlemskapet i kassan blir vid återinträde i den meningen återupplivat, att medlemskapet efter återinträdet anses utgöra en direkt fortsättning av det tidigare medlemskapet, därvid sjukförsäkringen dock icke omfattar försäkringsfall, som inträffat under tiden mellan utträdet och återinträdet, varjämte ej heller den som gör anspråk på moderskapshjälp äger tillgodoräkna sig den mellanliggande tiden.

För att medlem, som vunnit återinträde, skall kunna erhålla moderskapshjälp, erfordras enligt av tillsynsmyndigheten tillämpad praxis, att medlemmen efter återinträdet oavbrutet tillhört kassan i 270 dagar (jfr tidskriften Folkpensioneringen, årg. 1945 s. 109). Väntetiden beräknas således utan beaktande av den tid, före återinträdet, som medlemmen ej tillhört kassan.

Medlemsavgifterna i sjukkassan variera efter åldern vid inträdet och efter sjukpenningens storlek. I Stockholm, där avgifterna enligt uppgift ligga högre än annorstädes, är t. ex. den lägsta avgiften per månad 1 krona 75 öre och den högsta 14 kronor 30 öre. I medeltal torde avgiften per månad belöpa sig till allenast några kronor.

I den lag till allmän sjukförsäkring, som av riksdagen antogs 1946 och vilken är avsedd att träda i tillämpning den 1 juli 1951, innefattas inga bestämmelser om moderskapshjälp eller annan särskild förmån i anledning

av barnsbörd. Hithörande frågor äro för närvarande beroende på vederbörande departements prövning.

I sitt över motionen avgivna yttrande anför *pensionsstyrelsen* bland annat följande:

Enligt nyssnämnda 32 § första stycket sjukkasseförordningen gäller att centralsjuk-kassa vid barnsbörd skall utgiva moderskapshjälp åt kvinnlig medlem, som omedelbart före barnsbörden varit medlem av erkänd sjuk-kassa under oavbrutet minst 270 dagar (väntetid).

I motionen förutsattes att denna bestämmelse icke medger utgivande av moderskapshjälp till medlem, som på grund av försummelse att erlægga avgift utträtt ur kassan och därefter under väntetiden beviljats återinträde. Så är heller icke fallet. Vid återinträde anses nämligen den inträdande erhålla nytt medlemskap. Den av motionärerna berörda omständigheten, att återinträdande medlem har att erlægga samtliga avgifter för den förflutna tiden, innebär icke att den inträdande anses ha varit medlem av kassan under nämnda tid.

I motionen hemställes att moderskapshjälp skall utgå även till kvinna, som vunnit återinträde »om hon före återupplivandet av sitt medlemskap varit medlem av kassan under oavbrutet minst tvåhundra-trettio dagar». Enligt detta förslag skulle således avseende fästas endast vid att medlems-tidens oavbrutna längd vore minst densamma som väntetiden. Kvinna, för vilken detta villkor vore uppfyllt och som innan havandeskapet började ut-trätt ur kassan, skulle med stöd av den föreslagna bestämmelsen kunna er-hålla moderskapshjälp om hon, sedan hon funnit sig vara gravid, begärt och erhållit återinträde. Avsikten med sjukkasseförordningens väntetidsbestäm-melse är emellertid i första hand att förebygga att moderskapsförsäkringen utnyttjas i spekulationssyfte på så sätt att den, som vet sig vara gravid, be-reder sig inträde i kassan huvudsakligen för att få moderskapshjälp och därefter eventuellt utträder ur försäkringen. Motionärernas förslag är där-för — i varje fall i den form det erhållit i yrkandet — icke förenligt med förutsättningarna för försäkringen.

Pensionsstyrelsen har tagit under övervägande om det icke vore möj-ligt att i viss mån tillmötesgå syftet med förslaget, exempelvis genom att begränsa detsamma till att avse kvinna, som varit medlem i kassan vid den tidpunkt, då hon fick vetskap om havandeskapet och först därefter gjort sig skyldig till avgiftsförsummelse, som medfört hennes avgång ur kassan. I dylikt fall skulle tydligen spekulation av det slag, som man främst avsett att förebygga genom väntetidsbestämmelsen, icke kunna anses vara för handen. Fallen i fråga torde emellertid vara mycket få. Endast rent undan-lagsvis torde en kvinnlig medlem inför en förestående barnsbörd, vid vilken moderskapshjälp kan påräknas, underlåta att betala sin avgift och låta för-säkringen förfalla. En omständighet, som bör beaktas, är därjämte att åter-inträde enligt sjukkasseförordningen icke kan påkallas av avgången medlem såsom en ovillkorlig rätt utan är beroende av kassastyrelsernas prövning. Även om kvinnan genom avgiftsförsummelse skulle gå miste om moder-skapshjälpen — som i regel utgör 125 kronor — torde dessutom i flertalet fall möjlighet finnas för henne att få moderskapspenning med 75 kronor jämlikt förordningen den 11 juni 1937. Sedan den i förordningen stadgade behovsgränsen från och med den 1 juli 1949 höjts till 4 000 kronors statligt beskattningsbart belopp, torde nämligen förhållandevis få barnaföderskor

på grund av sina inkomst- eller andra förhållanden vara uteslutna från rätt till moderskapspenning.

Sjukkasseförbundet anför:

Bestämmelsen i fråga har såsom motionärerna mycket riktigt framhållit närmast tillkommit för att förhindra, att medlemskap i erkänd sjukkasse sökes och erhålles efter inträdd graviditet uteslutande i syfte att komma i åtnjutande av moderskaps hjälp. Motionärerna anse, att stadgandet har sitt berättigande när det gäller nyinträdande medlem, men att kravet på oavbrutet medlemskap under angiven tidrymd, då fråga är om kvinna, vars medlemskap tillkommit på grund av återinträde, vore obilligt. Emellertid utgör återinträde allenast en särskild form för beredande av medlemskap åt den, som på grund av försummad avgiftsbetalning utträtt ur sin sjuk-kassa, och någon principiell skillnad för förvärv av medlemskap på grund av nyinträde eller återinträde föreligger således icke. Det är uppenbart, att vid återinträde i minst lika hög grad som vid nyinträde risk för spekulation i rätten att erhålla moderskaps hjälp skulle föreligga, därest icke en väntetid av angiven omfattning vore stadgad. Det låter sig väl tänkas, att en kvinna, som av olika anledningar icke funnit sig ha anledning upprätthålla sitt medlemskap och därför upphört med att erlägga medlemsavgifter skulle, därest föreskrift av ifrågavarande innebörd om väntetid för erhållande av moderskaps hjälp icke funnes stadgad, sökte återinträde enbart för att kunna erhålla moderskaps hjälp men, sedan hjälpen erhållits, ånyo upphörde med avgiftsbetalningen. Enligt förbundets uppfattning kan lagstiftningen icke gärna få lov att öppna möjligheter för dylik spekulation i rätten till understöd. Då den av motionärerna föreslagna ändringen av ifrågavarande stadgande skulle bereda sådana möjligheter, måste förbundet bestämt avstyrka bifall till motionen.

Till vad i motionen anförts angående förekommande svårigheter att för bevarande av medlemskapet i rätt tid erlägga avgifter må framhållas, att jämlikt 18 § sjukkassee förordningen möjlighet finnes för medlem att erhålla anstånd med avgiftsbetalningen och, om så erfordras, förnyat dylikt anstånd. Förbundet vill även ha erinrat om att till kvinna, som icke är berättigad till moderskaps hjälp från erkänd sjukkasse, kan under i förordningen om moderskapspenning angivna förutsättningar utgå statlig moderskapspenning.

Utskottet. Av motiven till förevarande författningsrum framgår att bestämmelsen om väntetid tillkommit för att förebygga att moderskaps försäkringen utnyttjas i spekulationssyfte på så sätt, att den som vet sig vara gravid bereder sig inträde i sjukkasse huvudsakligen för att komma i åtnjutande av moderskaps hjälp samt efter försäkringsfallets inträffande och sedan moderskaps hjälpen uppburits utträder ur kassan. Att väntetiden vid återinträde, som ju innebär att den inträdande förvärvar nytt medlemskap, beräknas med utgångspunkt från tiden för återinträdet har självfallet sin grund i samma förhållande.

Vid återinträde kunna onekligen, som motionärerna med exempel be-lyst, inträffa fall, där tillämpningen av bestämmelsen verkar stötande. Goda skäl tala för att den, som tidigare under längre tid lojalt fullgjort sina

förpliktelser mot kassan och vars utträde ur kassan berott på förhållanden, som vederbörande ej förmått bemästra, efter återinträdet i kassan återinsattes i sina fulla rättigheter utan att behöva avvakta utgången av viss tid. En uppmjukning av bestämmelsen till förmån för dem, som befinna sig i detta läge, torde enligt utskottets mening därför kunna ifrågasättas. Någon omedelbar författningsändring kan utskottet dock ej förorda. Utskottet har i stället närmast övervägt att föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av sjukkasseförordningen att motionens syfte tillgodoses. Med hänsyn till att förordningen är avsedd att upphöra att gälla den 1 juli 1951 för att då ersättas av nya bestämmelser anser sig utskottet dock ej böra förorda någon skrivelse i ämnet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II: 69, icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 mars 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Hallagård, Nils Elowsson, Carl Eric Ericsson*, Bengtson och Weiland;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo, Ryberg*, fru Johansson i Norrköping, fru Sandström*, herrar Jansson i Hällefors, Jönsson i Lund, Svensson i Göteborg och fröken Wetterström*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Johansson* i Norrköping.
